

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRA D'EDUCACIÓ INFANTIL

ELS MAQUIS A LA TINENÇA DE BENIFASSÀ. UNA PROPOSTA DIDÀCTICA

Alumna: Alicia Mercè Miquel Gisbert

Tutor: José Vicente Gil Noé

Àrea: Didàctica de les Ciències Socials

Curs: 2017/2018

ÍNDEX

Resum	Pàgina 3
1. Justificació	Pàgina 3
2. Introducció teòrica: estat de la qüestió	Pàgina 4
3. Metodologia	Pàgina 6
4. Resultats. Proposta didàctica	Pàgina 7
4.1. Introducció a la proposta	Pàgina 7
4.2. Activitats de la proposta	Pàgina 9
4.3. Avaluació de la proposta	Pàgina 20
5. Conclusions	Pàgina 20
6. Bibliografia	Pàgina 22
7. Annexos	Pàgina 23

Resum

Tal com afirmen alguns autors, l'ensenyament de la història i la cultura en educació infantil no té el renom ni la importància necessària. Aquesta manca d'història i cultura la podem observar en el currículum, ja que no trobem cap apartat que ens indique treballar aquests aspectes ni com fer-ho. Existeixen professors que creuen amb la necessitat d'ensenyar aquesta matèria en les aules d'Educació Infantil, però, d'altra banda, trobem també altres que no pensen que s'haja de tractar amb xiquets tan menuts. En aquest treball m'he basat en un fet històric de la postguerra de l'Estat espanyol com són els maquis, en una zona concreta, La Tinença de Benifassà. La creació d'aquesta proposta didàctica té com a finalitat donar a conèixer als infants de l'escola de La Pobla de Benifassà què va succeir en el seu poble i enfortir el lligam d'aquests amb la localitat. Es durà a terme mitjançant un treball per projectes, on es realitzaran sortides, xerrades i l'elaboració d'una exposició, entre altres. En tot moment es comptarà amb la participació de les famílies i la gent del poble. La metodologia escollida es tracta d'una manera d'ensenyar globalitzadora, socialitzadora, activa i participativa que motive als xiquets a aprendre i conèixer els seus costums.

Paraules clau: La Pobla de Benifassà, treball per projectes, maquis, educació infantil.

1.- JUSTIFICACIÓ

El motiu pel qual s'ha escollit aquest tema per a realitzar el Treball de Final de Grau és el gran lligam que tenen els maquis amb La Tinença de Benifassà, zona on està situat el meu poble, La Pobla de Benifassà. Crec que és un tema molt interessant, ja que es tracta d'un fet rellevant de la història de l'Estat espanyol que va ser molt destacat en aquesta zona i la gent del poble, fent-los partícips dels successos ocorreguts. Mitjançant un treball per projectes, una de les metodologies apreses en els meus estudis de grau, portaria a terme aquesta proposta didàctica a una aula d'Educació Infantil.

Una de les principals causes que han desencadenat el plantejament d'aquesta feina és el fet que, en els cursos més elevats de l'educació obligatòria espanyola, l'assignatura d'història és una de les matèries essencials i de les quals rep més pes, mentre que en els cursos més inferiors, com ara els d'Educació Infantil, no existeix una preocupació per aquests termes. Està clar que no s'ha d'ensenyar tot detallat, però sí aproximar a l'alumnat, siga del curs que siga, als seus avantpassats i tot allò que van viure. Per tant, crec que aquesta podria ser una bona aportació en el camp de l'educació a causa dels diferents beneficis que pot arribar a aportar als xiquets i xiquetes. Tal com afirma Alicia Romero (2014), estudiar història aporta molts beneficis a l'alumnat. Aquests avantatges són: ajuda a desenvolupar l'estima cap a les nostres arrels i allò que va succeir abans que nasquérem, ens proporciona informació dels sacrificis de generacions anteriors

per a poder gaudir el nostre estil de vida i intentar no tornar a passar situacions similars, ens ajuda a entendre les característiques dels nostres avantpassats i l'evolució de les idees.

S'ha escollit aquesta metodologia arran d'haver estat de pràctiques en l'escola rural de La Pobla de Benifassà i haver observat el mètode d'ensenyament que es duu a terme. En aquesta escola es treballa de manera tradicional i, des del meu punt de vista, és interessant treballar mitjançant altres formes que enriqueixen molt més l'ensenyament, ja que, tal com afirmava Freinet (1978), partint de les idees de Decroly, en l'educació s'han de combinar tècniques com la investigació, l'assemblea i les excursions, amb materials elaborats pel mateix alumnat durant el procés d'aprenentatge.

Entre els anys 1946 i 1950, en plena dictadura franquista, la Tinença de Benifassà va convertir-se en l'escenari destacat del Sector 26é de l'Agrupació Guerrillera de Llevant i Aragó (AGLA). Una zona on la presència dels grups coneguts popularment com a maquis va ser continua. Especialment va ser intensa la repressió franquista que es va produir en la zona a partir de 1947. Més de trenta detencions tingueren lloc al territori, sobretot a Fredes i La Pobla de Benifassà. Tres d'aquests maquis van ser enterrats en la localitat de La Pobla de Benifassà.

Actualment queden les restes del masos on van viure aquestes persones a les muntanyes de La Tinença de Benifassà. Aquests masos ens permetran fer que l'aprenentatge dels xiquets i xiquetes resulte significatiu, ja que podrem realitzar sortides amb la corresponent explicació per part de gent de la zona propera als maquis, familiars o no de l'alumnat. Tal com afirma David Ausbel, creador de la teoria de l'aprenentatge significatiu, és significatiu tot allò que els infants aprenen relacionat amb el propi món, partint de la mirada dels xiquets i xiquetes, que inclou emoció, cos i esperit, no cognició només com ho fa l'aprenentatge memorístic.

A més, actualment aquest tema té una gran importància en la comarca. Enguany, any 2018, s'estan preparant unes jornades dels Maquis a La Pobla de Benifassà en el mes de maig, concretament els dies 12 i 13. Amb aquesta diada es pretén recuperar la memòria històrica d'un fenomen silenciats durant molts anys i que suposava incomoditat en la gent dels pobles de la Tinença de Benifassà a l'hora de parlar-ne. Així doncs, aquest treball pedagògic serviria d'ajuda als més menuts per entendre les jornades.

Amb la realització d'aquest treball el que pretenc és enfortir el lligam de l'alumnat amb el poble, ja que aquest aspecte és fonamental, i més en localitats tan menudes com La Pobla de Benifassà, pobles que a poc a poc van perdent habitants a causa de diferents factors. Per tant, crec que és una forma d'evitar que desaparega o quede diluïda la història o tradició local.

2.- INTRODUCCIÓ TEÒRICA: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Al llarg de tota la història, han anat ocorrent diferents fets que han marcat uns temps a cada moment. A més, dins de cada territori han estat més rellevants uns fets o uns altres, marcant així la seua evolució i aportant diferents significats depenent de la regió on ens trobem. Per això, és important que les noves generacions coneguen els fets, ja que així els xiquets i xiquetes adquiriran

sentiments de respecte i empatia pel poble i els seus avantpassats, coneixent allò que va ocórrer en el seu municipi. D'aquesta manera, també aconseguirem conservar la identitat del poble.

La Guerra Civil va ser un conflicte bèl·lic que va enfrontar el govern republicà de la Segona República Espanyola amb una part de l'exèrcit i les organitzacions de dretes. Va ser un fet històric decisiu de l'Espanya del segle XX, ja que va representar la culminació de totes les contradiccions socials, polítiques i ideològiques que s'havien generat a la societat en el curs dels decennis anteriors.

Després de la guerra van aparéixer els grups guerrillers, els maquis. Els maquis van ser els grups armats que van operar en territori espanyol per oposar-se a la institucionalització del règim franquista. Es van crear diferents grups, entre ells el que va estar present en la Tinença de Benifassà, l'Agrupació guerrillera de Llevant i Aragó (AGLA), sent el grup més actiu de tot l'Estat espanyol.

La meua postura en aquesta proposta didàctica és neutral, ja que el que pretenc és donar a conèixer als xiquets i xiquetes tot allò que va succeir en el seu territori, però sense entrar en el posicionament en un bàndol o un altre.

Tal com afirmen Feliu i Hernández (2011):

En aquesta dinàmica d'aproximació al passat es necessiten ponts. I els ponts són les fonts, les evidències i les reflexions del passat i sobre el passat. Entre les fonts, els elements patrimonials adquiriran molta importància i, com a element transversal, estaran presents en les més diverses activitats d'ensenyament i aprenentatge.(p.10)

No obstant això, el tractament del conflicte, especialment quan afecta a memòries particulars de les nostres societats, es converteix en situacions problemàtiques que l'educació o no aborda o deixa de costat per a tractar un altre tipus d'Història allunyada cronològicament i amb escassa implicació social amb l'alumnat (Pingel, 2008).

Actualment, basant-nos en la llei d'educació LOMCE, els continguts històrics en Educació Primària han quedat relegats a aspectes conceptuals englobats en el segle XIX i el segle XX i a l'omissió de conflictes contemporanis recents com la pròpia Guerra Civil. Mentre que en l'Educació Infantil no s'esmenta el fet d'ensenyar història com a tal. No obstant això, es podria intentar incloure aquest ensenyaments dintre del currículum en l'àrea segona *El medi físic, natural, social i cultural*, ja que aquesta implica l'existència de sentiments de pertinença, respecte, interès i valoració de tots els elements que l'integren. Especialment en el Bloc 3 d'aquesta àrea, *La cultura i vida en societat*, on un dels continguts que integra és la participació en manifestacions culturals, en la vida social, en les festes, en manifestacions artístiques, costums i celebracions populars.

Després de fer una recerca bibliogràfica, trobem que els cursos on es comencen a treballar aspectes similars són els més elevats d'Educació Primària, cinqué i sisé. He trobat alguns treballs com ara el Projecte EDI: *La guerra que canvià el mundo* de CeDeC (2014), treball on es pretén explicar la Primera Guerra Mundial a l'alumnat mitjançant un treball per projectes. A més, també

he trobat *Una historia para recordar*, de la Junta de Andalucía (s.f.), guia didàctica per treballar amb l'alumnat de 6é de Primària la Guerra Civil.

Aquests treballs que he trobat treballen alguns dels aspectes que jo pretenc treballar amb la meua proposta didàctica, ja que l'objectiu d'aquests és ensenyar a xiquets i xiquetes aspectes relacionats amb disputes vèliques. A més de treballar aquest matís amb el meu treball, jo pretenc enfortir el lligam dels infants amb el seu propi poble, fent així que no desaparega la història de la localitat ni la memòria històrica.

Crec que el meu treball tracta d'obrir una porta a una forma de treballar un tema com aquest, concebut socialment com a complicat, amb els menuts. No he trobat propostes didàctiques en aquest sentit per a l'etapa d'Educació Infantil, per tant pot suposar un punt de partida que els professionals poden utilitzar per avançar el coneixement d'alguns fets històrics, encara que siga d'una manera lleugera, lúdica i quasi en forma de conte. A més, avançar aquest treball històrics i la seua reflexió pot proporcionar a l'alumnat la possibilitat d'accelerar i provocar el desenvolupament del pensament formal.

3.- METODOLOGIA

Per a l'elaboració d'aquest TFG s'ha escollit la modalitat de professionalitzador. Aquest tipus consisteix a aprofundir sobre un aspecte relacionat amb el Grau en Mestre/a d'Educació Infantil, donant així un nou producte a la comunitat educativa. El meu treball en concret consisteix a una proposta didàctica sobre els maquis a La Pobla de Benifassà mitjançant un treball per projectes.

Tal com diu l'informe de la UNESCO de Jacques Delors, publicat l'any 1996, l'educació del segle XXI hauria d'estar enfocada a quatre pilars fonamentals: aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a viure conjuntament en societat i aprendre a ser. Des del meu punt de vista, una de les metodologies que treballa mitjançant aquests quatre pilars és el treball per projectes, metodologia que utilitzaré en la meua proposta didàctica.

El treball per projectes és una metodologia basada en el treball globalitzador amb l'objectiu principal de donar protagonisme a l'alumnat, fent-lo responsable del seu propi aprenentatge. A més, tal com afirma Francisco J. Pozuelos (2007):

El treball per projectes com a model per al desenvolupament del currículum constitueix avui una de les tendències que més atenció concita quan es parla d'adequar l'ensenyament a una societat en la qual la informació resulta tan extensa com difícil de manejar.(p.10)

Els projectes poden sorgir per qualsevol fet: una proposta d'un mestre/a, un centre d'interès que afecta la vida de l'escola, una idea o vivència dels xiquets i xiquetes o un fet relacionat amb l'aula. A partir d'aquesta idea que sorgeix, el professor/a elabora un mapa conceptual amb els possibles temes a treballar. Aquest mapa pot anar variant, ja que es tracta d'una primera reflexió del tema. Un cop ja està l'esborrany, s'introdueix la temàtica d'una manera atractiva, com per

exemple un conte que fa referència al tema en qüestió. En la meua proposta didàctica utilitzo aquesta eina, el relat d'un conte, per a introduir el tema als infants.

El projecte dels maquis constarà de diverses sessions que seguiran el fil conductor marcat per l'índex de la proposta didàctica. Aquest índex està dividit en tres blocs: introducció a la temàtica, els maquis i el context: la guerra. La manera de treballar serà activa i participativa, ja que en tot moment els i les alumnes seran els protagonistes del seu propi aprenentatge. Els espais que utilitzaré per a dur a terme aquesta proposta didàctica són el mateix centre escolar, alguns dels masos de maquis, on durem a terme alguna excursió i activitats, i la biblioteca del poble, on realitzarem una exposició del nostre projecte per ensenyar a tota la gent del poble i visitants el nostre treball. Les famílies estaran implicades en tot moment perquè com es tracta d'una proposta al voltant d'un fet històric del poble, seran elles mateixes les que ens aportaran molts dels coneixements i continguts que aprendrem. A més, no només s'implicarà a les famílies, sinó que quedarà inclòs al nostre treball tota la població de la localitat.

El paper del docent durant tot el procés del meu plantejament serà el d'exercir de guia als xiquets i xiquetes en la seua descoberta. Aquest té la funció d'estimular a l'alumnat i propiciar-los situacions d'aprenentatge que els permeten avançar i enriquir-se. La seua principal tasca serà explicar a l'alumnat tot el relacionat amb els maquis plantejat en les activitats i, a més, haurà de ser capaç de motivar als infants a investigar pel seu propi compte, amb l'ajuda de les famílies o el mestre/a, tot allò que els haja causat interès o curiositat. Per tant, el docent serà l'encarregat de despertar l'esperit investigador en ells i, així, fer que l'aprenentatge siga significatiu.

Per tal d'avaluar el projecte, propose tres tipus d'avaluació: inicial, continuada i final. L'avaluació inicial es realitza just després d'escollir la temàtica amb el *Què sabem?*. En la continuada es tenen en compte els nous aprenentatges que es van adquirint i l'actitud de l'infant, i es realitza al llarg de tot el projecte. Finalment, amb l'avaluació final ens assegurem que els/les alumnes han connectat els coneixements previs i els adquirits. Un aspecte que s'ha de tenir present a l'hora d'avaluar és que s'ha de fer de forma individual, ja que cada xiqueta parteix d'uns coneixements previs diferents i haurà viscut el projecte de manera diferent.

4.- RESULTATS. PROPOSTA DIDÀCTICA

4.1.- Introducció a la proposta

Es tracta d'un projecte d'una duració de 6 setmanes, temps que estimo adequat perquè considero que no és tan extens com per dedicar un trimestre sencer i amb sis setmanes ja es poden treballar tots els objectius i continguts plantejats. Es realitzaran un total de 18 sessions de quaranta-cinc minuts cadascuna, ja que a l'escola on està pensat el projecte tenen les classes d'aquesta duració, fent-ne tres a la setmana. Els mesos més adequats per a elaborar aquest treball crec que són abril i maig, mesos de primavera on ja trobem temps meteorològic més agradable que ens permet gaudir més del projecte, disfrutant les sortides no sols pel simple fet d'observar allò que pretenem, sinó que en aquesta estació trobem flora i fauna molt interessant.

La proposta didàctica està dividida en tres blocs: introducció a la temàtica, els maquis i el context: la guerra. En cada un dels grups hi ha diferents sessions amb distintes activitats, sent el bloc central el de major importància. El primer bloc, la introducció a la temàtica, és l'apartat més breu. En ell s'introduirà a l'alumnat el tema mitjançant la lectura d'un conte. En aquest apartat també trobem el *què sabem* i *què volem saber*, servint així com a referent i saber quin és el punt de partida. En el segon grup, el central, ens dedicarem a explicar als infants qui eren i molts altres aspectes referents als maquis. Aquest bloc comprén la major part de les sessions, i algunes de les activitats que es realitzaran són una xerrada amb un veí de La Pobla de Benifassà, una sortida a un mas o l'elaboració d'una exposició per tal que la gent del poble conega el nostre projecte, entre altres. El tercer i últim bloc, anirà destinat a conèixer el context de la guerra i possibles treballs a partir de la realització d'aquest projecte. Un exemple d'activitat d'aquest apartat és la màquina del temps, on els xiquets i les xiquetes, en travessar-la, canvien d'època i han de representar com vivien els maquis.

Els objectius generals que persegueix aquest treball els trobem en el currículum del segon cicle d'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana. Aquests estan inclosos dins de les tres àrees que contempla el currículum.

En el primer camp, *El coneixement de si mateix i l'autonomia personal*, observem dos dels objectius a treballar, com pot ser el fet de prendre la iniciativa i planificar les accions per resoldre tasques senzilles i de la vida quotidiana, ja que els i les alumnes hauran de ser ells els que, preguntant a familiars i veïns del poble, descobrisquen la història dels protagonistes i la informació necessària. A més, dins d'aquesta àrea també, treballarem la col·laboració i ajuda cap als altres, quan els infants hagen de cooperar entre ells per realitzar el treball.

En la segona àrea, *El medi físic, natural, social i cultural*, és la que recull la majoria dels objectius generals plantejats. Els i les alumnes hauran de saber relacionar-se entre ells i adquirir les pautes elementals de convivència, per tant conèixer les normes i maneres de comportament social dels grups amb els quals interactua, i establir relacions amb adults. A més, també hauran d'explorar i observar el seu entorn familiar, social i natural. També hauran de ser capaços d'identificar algunes de les propietats més significatives dels elements del seu entorn immediat i mediat, introduint-los a organitzar i comprendre progressivament el món en què viuen.

Finalment, si ens fixem en la tercera àrea, *Els llenguatges: comunicació i representació*, treballarem dos dels objectius: descobrir a través dels diferents llenguatges el seu propi cos i les seues possibilitats d'expressió i comunicació, i utilitzar les diferents formes de representació per expressar i comunicar situacions, accions, desitjos i sentiments coneguts, viscuts o imaginats. Aquests objectius es treballaran en tot moment, ja que es tracta d'un projecte principalment oral, on els xiquets i les xiquetes estaran en constant comunicació entre ells i elles, amb la mestra/e i amb les persones que intervinguen en el seu procés d'aprenentatge.

L'espai d'aprenentatge del projecte serà quasi sempre el centre escolar, però també aprofitarem la proximitat dels masos per a realitzar sortides i la biblioteca municipal, on exposarem

tot el nostre treball, a més de tenir-la de suport per a investigar en el cas que fóra necessari. A més d'això, aprofitarem les vistes de l'escola a les muntanyes on van estar amagades aquestes persones. Per tant, en moltes de les activitats plantejades l'alumnat es troba assegut amb la mirada dirigida cap a elles, per facilitar la imaginació d'on i com vivien els maquis.

Considero que en una proposta didàctica com aquesta és molt important connectar l'espai que envolta l'escola i l'espai natural de les muntanyes amb ella, ja que es tracta de la zona on van estar les persones que estudiem. A més a més, així també facilitem als i les alumnes que entenguin la connexió amb el poble.

4.2.- Activitats de la proposta

Activitat 1. Introducció arran d'un conte

L'objectiu principal d'aquesta primera sessió és introduir la temàtica escollida per al projecte a l'alumnat, i per fer aquest endinsament en la temàtica s'utilitza un conte. Els continguts que es treballen en aquesta activitat són l'atenció cap a la mestra o mestre en la lectura del relat i l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant les dels companys i companyes.

L'únic material necessari per a portar a terme aquesta activitat és el conte *Pequeña historia de España* de Manuel Fernández Álvarez, llibre infantil que ens explica la història d'Espanya contada com un conte ple d'aventures que van succeir de veritat. He escollit aquest llibre perquè tracta sobre la història d'Espanya d'una manera adaptada per als més menuts, fent-lo molt atractiu i dinàmic.

Es col·locarà a tot l'alumnat assegut en assemblea, ja que així resulta més fàcil la comunicació amb tots els xiquets i xiquetes i la comunicació entre ells. Una vegada ja estan asseguts, el professor o professora farà la lectura del conte, fent partícips als i les alumnes, per tal d'integrar-los en el relat i crear interès cap a la història. Un cop finalitzada la lectura, es farà un diàleg/debat on el mestre o mestra farà de moderador i anirà fent que els infants desenvolupen el seu pensament crític i el seu raonament. Per aconseguir aquest diàleg el professor o professora haurà d'exercir com a guia, fent algunes preguntes i ajudant a desenvolupar les idees dels i les alumnes. Algunes de les preguntes que podria fer són: *Vosaltres sabeu què són les cases que hi ha per les muntanyes?*, *Sabeu qui vivia en aquestes cases?* o *Alguna vegada heu sentit parlar dels maquis o persones que s'amagaven a les muntanyes?*, entre altres.

Activitat 2. Què sabem? Què volem saber?

Els objectius específics d'aquesta sessió són tres: conèixer els coneixements previs de l'alumnat respecte al tema escollit, saber el punt des d'on partirà el projecte i iniciar la familiarització dels infants amb la temàtica. Així mateix, els continguts a treballar es tracten de l'atenció i raonament, ja que els xiquets i xiquetes hauran d'escoltar les aportacions dels companys i companyes i ser capaços de comentar allò que es traga a debat. També es treballarà l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre el tema, sempre respectant les dels altres.

L'alumnat explicarà tot allò que sap sobre el tema, ja siga perquè algun cop ha sentit alguna cosa a casa, a la televisió, etc.

Els materials necessaris per a la realització d'aquesta sessió no són més que un full i un llapis, per tal d'anar anotant tot allò que vagen comentant els xiquets i les xiquetes.

Per a dur a terme l'activitat, col·locarem a tots els i les alumnes en forma d'assemblea mirant cap a les finestres de l'aula que donen a les muntanyes, ja que aquesta manera d'organitzar els xiquets i xiquetes facilita l'elaboració d'aquesta activitat i, el motiu pel qual els posem mirant les muntanyes és perquè així propicia que siguen capaços d'imaginar per on es movien els maquis. La professora o professor llançarà una pregunta inicial, què saben sobre els maquis, explicant i relacionant amb la sessió anterior d'introducció, i els alumnes, de manera ordenada per torns alçant la mà, aniran dient totes aquelles coses que saben o experiències relacionades amb la temàtica, siga d'ells mateixos o que saben de les seues famílies. Després que tots els i les alumnes hagen dit tot el que saben sobre el tema, la professora o professor tornarà a llançar una altra pregunta als infants, què volem saber. Com en el cas anterior, anotarà totes les respostes dels xiquets i xiquetes. Aquestes contestacions ens serviran per a saber què és allò que els alumnes volen saber, per tal de fer més èmfasi en aquestes qüestions. Degut que es tracta d'un projecte ja estructurat, aquelles coses que no entren directament dins d'ell, es tractarà de connectar amb els continguts del projecte per cobrir així els interessos de tot l'alumnat.

Activitat 3. Nota a les famílies

L'objectiu principal d'aquesta sessió és informar a les famílies del projecte que es durà a terme a l'aula durant les pròximes setmanes, perquè així puguem col·laborar a l'aprenentatge dels xiquets i xiquetes. Considero essencial involucrar a les famílies en el projecte ja que sense elles no acabaria de tindre sentit el treball perquè al tractar-se d'enfortir el lligam amb la localitat i la història d'aquesta, qui millor que aquestes per aportar vivències, històries o fotografies. En aquesta activitat l'alumnat treballarà la psicomotricitat fina i gruixuda, a més de desenvolupar la coordinació visual-manual, la imaginació i la creativitat.

Per a portar-la a terme és necessari llapis i colors perquè puguem escriure i decorar la fitxa i la fitxa destinada a aquest treball (*Annex I. Nota a les famílies*).

L'activitat consistirà en què la mestra, amb l'ajuda dels alumnes anirà emplenant els buits de la fitxa a la pissarra. Una vegada ja plena, es repartirà a cada xiquet la seua fitxa i passarà a emplenar i decorar-la ell mateix. Aquesta fitxa se l'emportaran a casa per tal que arribe la informació a les famílies, i els dies posteriors serà retornada a l'aula per adjuntar-la al final del projecte amb totes les activitats que hagen realitzat, elaborant així un dossier de treball.

Activitat 4. Qui eren els maquis?

En aquesta activitat es pretén que els xiquets i xiquetes coneguen i compreguen el significat del terme maquis, així com conèixer també el context i entorn que tenien, de manera general en

aquest apartat. Els continguts a treballar són els termes relacionats amb la temàtica, fent que els adquirisquen en tot moment mitjançant un aprenentatge significatiu.

Per a la realització d'aquesta necessitarem un projector, per tal de mostrar les fotografies d'aquella època per fer una ensenyança més gràfica, facilitant així la comprensió del tema a tractar als infants. Necessitarem també una fitxa (Annex II. Qui eren els maquis?), que es farà després de tota l'explicació per consolidar tot allò que aprenen, així com llapis i colors per realitzar-la. A més, també serà necessària una tauleta tàctil per gravar a alguns dels xiquets o xiquetes per elaborar més endavant el mural utilitzant una aplicació de realitat augmentada, *Aurasma*. Aquesta aplicació és una plataforma de realitat augmentada que consisteix a reconèixer les imatges del món real a través de la càmera d'un telèfon intel·ligent o tauleta tàctil i sobreposa en elles animacions, vídeos o pàgines web. El seu funcionament és molt senzill, fins i tot els alumnes podrien usar-la, amb la supervisió del mestre o mestra. En el projecte aquesta aplicació serà utilitzada per elaborar el mural, és a dir, el mural consistirà en un dibuix d'un mapa de la zona de La Tinença de Benifassà i, amb l'aplicació, anirem afegint vídeos dels xiquets i xiquetes explicant tot allò que aprenem en les diferents zones del dibuix.

La sessió consistirà a explicar a l'alumnat qui eren els maquis, així com el seu context general. Per a això, col·locarem als alumnes asseguts en cadires mirant cap a la pantalla on es projectaran les imatges. La mestra o mestre anirà fent l'explicació tot acompanyant-se de les fotografies reals, com ara retrats, masos o de treball, que hagen pogut aportar famílies, historiadors que es dediquen a l'estudi dels maquis o que hagen set extretes d'internet. Per tal d'explicar als i les alumnes qui eren aquestes persones, els podem explicar que Espanya va viure una guerra on gent de diferents maneres de pensar es van enfrontar, i en finalitzar aquesta, els que la van perdre van haver de fugir d'Espanya, mentre que alguns d'ells van decidir amagar-se a les muntanyes. Amb la visualització de les mostres gràfiques, es pretén que els infants siguin capaços d'imaginar qui eren i com vivien aquestes persones. En tot moment els xiquets i xiquetes podran anar preguntant tots els dubtes que els sorgisquen o dir tot allò que creguen adient. Un cop acabada l'explicació, es completarà la fitxa. Aquesta no és més que per consolidar els continguts apresos i per formar el dossier final del projecte. La professora o professor, juntament amb els i les alumnes, anirà emplenant els buits a la pissarra. Després, es repartiran els folis als xiquets i xiquetes i deuran emplenar i decorar-la. Per acabar aquesta sessió, es seleccionaran alguns alumnes que seran els encarregats de ser gravats pel mestre o mestra per explicar tot el que han après sobre els maquis. A més, intentarem que els infants siguin capaços de crear el seu propi relat sobre els fets del maquis. Aquests vídeos seran usats posteriorment per a elaborar el mural.

Activitat 5. Elaborem el mural del projecte

Aquesta activitat té la finalitat de crear el mural explicatiu del projecte que penjarem en un primer moment a l'aula i, quan es prepare l'exposició a la biblioteca del poble, es traslladarà allà. En aquesta sessió treballarem diferents continguts com ara el treball de la psicomotricitat fina i

gruixuda, ja que es tracta d'una activitat plàstica, i el sentit de l'orientació, perquè el mural es tracta d'un mapa de la zona amb els diferents punts importants assenyalats.

Els materials necessaris per a poder portar a terme la sessió són paper continu blanc per tal de dibuixar sobre ell el mapa de la zona, retolador negre, pintures marró, verd, roig, negre i pinzells, perquè els xiquets i xiquetes puguin pintar el dibuix.

L'activitat consistirà a pintar el mural amb pintures i pinzell. Prèviament a aquesta sessió, la mestra o mestre haurà dibuixat el mapa de la zona, incloent en ell les diferents localitats de La Tinença de Benifassà (La Pobla de Benifassà, Ballestar, Fredes, Coratxà i Boixar), a més dels masos on van habitar els maquis, com ara el Mas de Sinfores, Mas del Cabanil o Mas de la Pastora, entre altres. Entre ells es traçaran camins, imitant la ruta dels maquis. Aquesta ruta existeix actualment, facilitant així la seua representació. Ja dins d'aquesta sessió, els i les alumnes aniran pintant amb les pintures. Per als masos i els pobles utilitzaran els colors marró i roig, per tal d'imitar el color de les cases i teulades; per a les muntanyes s'utilitzarà verd i marró, per imitar la vegetació i zones rocoses que trobem en la zona; i, finalment, en negre es representarà la ruta. Un cop el mural ja estarà sec, el o la docent escriurà amb el retolador negre en cada poble i mas el nom d'aquest, per visualitzar així millor la zona.

Aquest mural anirà sent completat amb la tauleta tàctil mitjançant l'aplicació de realitat augmentada, com he explicat en la sessió anterior de *Qui eren els maquis?*. En aquestes explicacions també participaran les famílies o veïns del poble que participen en el nostre treball. Cadascun d'aquests es troba explicat en l'activitat que participen.

Activitat 6. Xerrada amb un veí de La Pobla de Benifassà

Els objectius d'aquesta sessió són consolidar els coneixements apresos en l'activitat anterior i conèixer mitjançant el relat de l'experiència d'una persona o familiars d'aquesta més coses sobre les persones que estem estudiant, els maquis. Els continguts a treballar es tracten de l'aprenentatge del vocabulari relacionat amb la temàtica, el treball de la psicomotricitat fina i gruixuda, la mostra d'interés i gaudi per conèixer més coses sobre els maquis, l'atenció cap a la xerrada i el raonament i, per últim, l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant les dels companys i companyes.

Per a portar a terme aquesta activitat necessitarem un projector, per si el ponent vol ensenyar als xiquets i xiquetes algunes fotografies, la fitxa elaborada per aquesta activitat (Annex III. Xerrada amb un veí de La Pobla de Benifassà) i colors per decorar-la. També necessitarem una tauleta tàctil per gravar alguns alumnes, com en el cas anterior.

Aquesta activitat consistirà a asseure als alumnes en assemblea, ja que així es propicia a una millor comunicació entre tots perquè tots es veuen entre ells. Una vegada asseguts, el ponent invitat realitzarà l'explicació que porte preparada sobre els maquis, ja que no hi ha millor que una persona que ho ha viscut o els seus familiars ho han viscut per explicar la situació, deixant en tot moment que els infants participen aportant o preguntant tot allò que creguen convenient. Aquesta explicació s'hauria de fer d'una manera adaptada per tal que estiga a l'abast dels i les alumnes.

Una manera de fer-ho podria ser explicant-ho com si es tractara d'un conte. Si és necessari, es mostrarà a l'alumnat diferents imatges que haja portat el veí de La Pobla de Benifassà invitat, sobre com vivien als masos o retrats d'algun maquis, per exemple. A més, aprofitant les vistes de l'escola a alguna de les muntanyes on van viure els maquis, se'ls pot assenyalar i ensenyar quin era el territori pel qual es movien aquestes persones. Finalment, es repartirà als xiquets i xiquetes la fitxa. Aquesta només consisteix a decorar el títol, ja que en ella s'apegaran fotografies de la xerrada. A més, mentre pinten el títol, s'elegirà alguns alumnes, diferents dels que ja hagen sigut gravats, per ser enregistrats i poder elaborar el mural. En aquesta ocasió també gravarem al ponent, per ampliar els continguts en el mural. Aquest explicarà aquelles coses que no hagen dit els xiquets i xiquetes, o ampliarà allò que ells hagen dit.

Activitat 7. On vivien els maquis?

L'objectiu principal d'aquesta activitat és conèixer què és un mas i, en conseqüència, on vivien els maquis. Els continguts que es treballaran en aquesta sessió són l'aprenentatge de vocabulari relacionat amb els masos, treball de la psicomotricitat fina i gruixuda en realitzar la fitxa, la mostra d'interés i gaudi per conèixer més coses sobre els maquis, l'atenció i el raonament i, finalment, l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant les dels companys i companyes.

Els materials necessaris per a poder portar a terme l'activitat són: imatges de masos de la zona, que podem aconseguir demanant-les a les famílies i habitants del poble o bé d'internet; un projector, per si s'hagueren de projectar les imatges; la fitxa preparada per aquesta sessió (Annex IV. On vivien els maquis?); i, per últim, llapis i colors per a la seua realització.

La sessió començarà amb els xiquets i xiquetes asseguts en cadires mirant cap a la pantalla on es projectaran les imatges. La mestra o mestre anirà fent l'explicació tot acompanyant-se de les fotografies. Amb la visualització de les mostres gràfiques, es pretén que els infants siguen capaços d'imaginar amb major facilitat on vivien aquestes persones i les diferències que hi ha amb les cases actuals. En tot moment els xiquets i xiquetes podran anar preguntant tots els dubtes que els sorgisquen o dir tot allò que creguen adient. Un cop acabada l'explicació, es completarà la fitxa. Aquesta no és més que per consolidar els continguts apresos i formar el dossier final del projecte. La professora o professor, juntament amb els i les alumnes, anirà emplenant els buits que apareixen en ella a la pissarra. Després, es repartiran els folis als xiquets i xiquetes i deuran emplenar i decorar-la. Per acabar aquesta sessió, es seleccionaran alguns alumnes que seran els encarregats de ser gravats pel mestre o mestra per ampliar el nostre mural.

Activitat 8. Sortida a un mas

En aquesta activitat el que pretenem és connectar els continguts apresos en la sessió anterior amb la realitat, per això realitzarem una excursió a un mas, el Mas de la Pastora. A més, també es pretén que els infants descobrisquen, mitjançant la pròpia experiència, coses i conceptes relacionats amb la temàtica. Els continguts a treballar són l'interés i gaudi per conèixer el lloc on

habitaven els maquis, l'atenció i el raonament i l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant les dels companys i companyes.

Per a realitzar aquesta activitat els materials que necessitarem són transport per anar fins al mas, una tauleta tàctil per a gravar els alumnes, la fitxa elaborada per aquesta activitat (Annex V. Sortida a un mas) i colors per decorar-la.

Per realitzar aquesta activitat ens desplaçarem fins al Mas de la Pastora. S'ha escollit aquest mas en concret i no un altre perquè aquest té un fàcil accés amb vehicle, mentre que els altres es troben més amagats. Una vegada ja allí, primer que res donarem una volta pels voltants del mas per tal de veure realment com és un mas. Després, el o la docent farà l'explicació en cada part d'ell sobre què és aquella part en concret i per a què servia. Per exemple, en el corral, se'ls explicarà que en eixa zona és on es guardaven els animals com ara ovelles o vaques; en la part de la cisterna se'ls explicarà l'ús d'aquesta. Els i les alumnes en tot moment podran preguntar o comentar tot allò que els sorgisca. Una vegada acabada la visita, tornarem a l'escola per decorar la fitxa. Aquesta només serà decorada, ja que en ella inclourem fotografies de la sortida. Mentre la decoren, seleccionarem alguns alumnes per gravar-los explicant tot el que han après en ella. Aquests vídeos els utilitzarem per ampliar el mural d'aula.

Activitat 9. Com vivien?

Amb aquesta sessió el que es pretén és que els xiquets i xiquetes coneguen quina era la realitat que vivien aquestes persones, els maquis. Per a això, s'utilitzaran recursos gràfics. Els continguts que treballarem en aquesta activitat són l'atenció, la capacitat de raonament, la psicomotricitat fins a l'hora de realitzar la fitxa preparada per aquesta sessió (Annex VI. Com vivien?) i l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant en tot moment les dels companys i companyes.

Els recursos materials necessaris per a portar a terme aquesta sessió són un projector, per tal de mostrar les fotografies, facilitant així la comprensió del tema a tractar als infants. Necessitarem també una fitxa, que es farà després de tota l'explicació per consolidar tot allò que aprenen, així com llapis i colors per realitzar-la. A més, també serà necessària una tauleta tàctil per a gravar a alguns dels xiquets o xiquetes per elaborar més endavant el mural.

La sessió consistirà amb una explicació per part del o la docent, recolzant-se en suports gràfics. Per a això, asseure'm als xiquets i xiquetes en cadires mirant cap a la pantalla on es projectaran les imatges. La mestra o mestre anirà fent l'explicació tot acompanyant-se de les fotografies reals que hagen pogut aportar famílies, historiadors que es dediquen a l'estudi dels maquis o que hagen set extretes d'internet, per tal d'ensenyar quina era la realitat d'aquestes persones. Una imatge que la mostra molt bé podria ser la que apareix en la portada del llibre *Maquis i masovers* de Raül González Devís, on apareixen quatre maquis asseguts a terra fent diferents feines, ensenyant així la situació de precarietat en què vivien. En tot moment, el professor o la professora estarà disposat a contestar o resoldre els possibles dubtes i preguntes dels infants. Una vegada acabada l'explicació i cap alumne/a vulga fer cap aportació més,

s'asseuran a les taules de l'aula per tal de realitzar la fitxa, que servirà de consolidació dels continguts apresos i per acabar formant un dossier del projecte. El o la docent, juntament amb els xiquets i xiquetes, anirà emplenant els buits de la fitxa a la pissarra i, tot seguit, l'alumnat deuran emplenar i decorar-la. Per acabar aquesta sessió, com en totes les anteriors, es seleccionaran alguns alumnes que seran els encarregats de ser gravats pel mestre o mestra per explicar tot el que han après en ella. Aquests vídeos seran usats posteriorment per a elaborar el mural.

Activitat 10. Els treballs d'un maquis

En aquesta sessió l'objectiu principal és mostrar a l'alumnat com era el dia a dia d'un maquis, és a dir, quins treballs feien. A més, aprofitarem per a parlar de com era la vida d'abans i comparar-la amb l'actual. Els continguts treballats en aquesta activitat són l'atenció i la capacitat de raonament, la psicomotricitat fina i gruixuda, el vocabulari relacionat amb la temàtica i, per últim, l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant en tot moment les dels companys i companyes.

Per a portar a terme aquesta activitat necessitarem imatges de treballs d'abans, com ara ramader o agricultor, un projector, la fitxa preparada per aquesta sessió (Annex VII. Els treballs d'un maquis), llapis, colors i una tauleta tàctil.

L'activitat començarà col·locant als i les alumnes asseguts a les cadires mirant a la pantalla on es projectaran les imatges. Una vegada ja estan els xiquets i xiquetes al lloc, el professor o professora preguntarà quins treballs hi ha en l'actualitat, per tal que així els infants diuen professions actuals que ells coneixen. Després d'això, la o el docent tornarà a fer una altra pregunta, en aquesta ocasió serà que quins treballs pensen que hi havia abans, i si pensen que eren iguals que els d'avui en dia. Amb les respostes dels i les alumnes començarà l'explicació. En ella, s'explicarà les feines d'abans, recolzant amb suports gràfics, i seran els mateixos alumnes els que descobrisquen les diferències amb l'actualitat, ajudats pel mestre o mestra. També s'arribarà a la conclusió que, encara que alguns treballs com el d'agricultor encara està en l'actualitat, les ferramentes que s'utilitzen o la manera de treballar ha canviat. Un cop finalitzada l'explicació i resolts tots els dubtes que puguin sorgir en els i les alumnes, es completarà la fitxa a la pissarra conjuntament entre el o la docent i l'alumnat. Després seran els xiquets i xiquetes els que realitzen la seua individualment. Mentre estan fent la fitxa, la mestra o mestre escollirà alguns dels o les alumnes per gravar-los i ampliar així el mural.

Activitat 11. Com es movien abans?

L'objectiu principal d'aquesta activitat és conèixer com es desplaçaven antigament i observar les diferències entre el mètode de transport d'abans i l'actual. Els continguts que treballarem en aquesta sessió són el vocabulari relacionat amb la temàtica, l'atenció i la capacitat de raonament, la psicomotricitat fina i gruixuda i l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant en tot moment les dels companys i companyes.

Per a la realització d'aquesta necessitarem un projector, imatges del transport d'abans i de l'actual i la fitxa corresponent a aquesta sessió (Annex VIII. Com es movien abans?), que es farà després de tota l'explicació per consolidar tot allò que aprenen, així com llapis i colors per realitzar-la. A més, també serà necessària una tauleta tàctil.

Per començar l'activitat, asseure'm a tots els xiquets i xiquetes a les cadires mirant cap a la pantalla on projectarem les imatges. Com en la sessió anterior, la mestra o mestre preguntarà a l'alumnat quines diferències veuen entre el transport actual i el de l'època dels maquis. Amb les respostes dels xiquets i xiquetes el professor o professora començarà a explicar com la gent es desplaçava antigament, ensenyant imatges perquè els i les alumnes ho vegem i els resulte més fàcil l'aprenentatge. Després, es compararà amb el transport actual, veient així totes les diferències que hi ha. En tot moment, el professor o la professora estarà disposat a contestar o resoldre els possibles dubtes i preguntes dels infants. Una vegada acabada l'explicació i cap alumne/a vulga fer cap aportació més, s'asseuran a les taules de l'aula per tal de realitzar la fitxa. El o la docent, juntament amb els xiquets i xiquetes, anirà emplenant els buits de la fitxa a la pissarra i, tot seguit, l'alumnat deuran emplenar i decorar-la. Per acabar aquesta sessió, es seleccionaran alguns alumnes que seran els encarregats de ser gravats per explicar tot el que han après en ella. Aquests vídeos seran usats per a elaborar el mural.

Activitat 12. Com vestien abans?

L'objectiu principal d'aquesta activitat, com el de les dos anteriors, és conèixer com vestien antigament i observar les diferències entre la forma de vestir d'abans i l'actual. Els continguts que treballarem en aquesta sessió són el vocabulari relacionat amb la temàtica, l'atenció i la capacitat de raonament, la psicomotricitat fina i gruixuda i l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant en tot moment les dels companys i companyes.

Per a portar a terme aquesta activitat necessitarem imatges de gent d'abans amb la seua vestimenta, un projector, la fitxa preparada per aquesta sessió (Annex IX. Com vestien abans?), llapis, colors i una tauleta tàctil.

Per a realitzar aquesta sessió asseure'm als xiquets i xiquetes a les cadires mirant cap a la pantalla on projectarem les imatges. La mestra o mestre ensenyarà una fotografia d'una persona d'abans i preguntarà a l'alumnat quines diferències veuen entre la manera de vestir actual i aquesta. Amb les respostes dels xiquets i xiquetes el professor o professora començarà a explicar com la gent es vestia antigament, ensenyant imatges perquè els i les alumnes ho vegem i els resulte més fàcil l'aprenentatge. Se'ls explicarà que abans la gent anava amb espadenyes, els homes portaven faixa o les dones anaven sempre amb faldilla, entre altres. Després, es compararà amb la manera de vestir actual, veient així totes les diferències que hi ha. En tot moment, el professor o la professora estarà disposat a contestar o resoldre els possibles dubtes i preguntes dels infants. Una vegada acabada l'explicació i cap alumne/a vulga fer cap aportació més, s'asseuran a les taules de l'aula per tal de realitzar la fitxa. El o la docent, juntament amb els xiquets i xiquetes, anirà emplenant els buits de la fitxa a la pissarra i, tot seguit, l'alumnat deuran

emplenar i decorar-la. Per acabar aquesta sessió, es seleccionaran alguns alumnes que seran els encarregats de ser gravats per explicar tot el que han après en ella.

Activitat 13. Aprenem més sobre la vida d'abans

Amb aquesta sessió el que pretenem és conèixer i observar més diferències entre la vida d'abans i l'actual mitjançant la xerrada d'un veí o veïna del poble, familiar o no d'algun dels alumnes, que antigament ell mateix o els seus avantpassats vivien en un mas. Els continguts que treballarem són l'aprenentatge del vocabulari relacionat amb la temàtica, el treball de la psicomotricitat fina i gruixuda, la mostra d'interés i gaudi per conèixer més coses, l'atenció cap a la xerrada i el raonament i l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant les dels companys i companyes.

Els materials necessaris en aquesta ocasió no són més que la fitxa preparada per aquesta sessió (Annex X. Aprenem més sobre la vida d'abans), colors per decorar-la i una tauleta tàtil.

Aquesta activitat consistirà a asseure als i les alumnes en assemblea, ja que així es propicia a una millor comunicació entre tots perquè tots es veuen entre ells. Una vegada asseguts, la persona invitada realitzarà l'explicació sobre com ell o ella va viure en un mas, o en el cas que foren els seus avantpassats, com ho van viure ells, deixant en tot moment que els infants participen aportant o preguntant tot allò que creguen convenient. Si és necessari, es mostrarà a l'alumnat diferents fotografies de com vivien que haja portat el veí o veïna de La Pobla de Benifassà invitat, per tal d'ensenyar amb més facilitat les diferències que existeixen. A més, el ponent explicarà la quantitat de canvis que hi ha hagut i com ha canviat l'estil de vida de les persones. Finalment, es repartirà als xiquets i xiquetes la fitxa. Aquesta només consisteix a decorar el títol, ja que en ella s'apegaran fotografies de la xerrada. A més, mentre pinten el títol, s'elegirà alguns alumnes, diferents dels que ja hagen sigut gravats, per ser enregistrats i poder elaborar el mural. En aquesta ocasió també gravarem al ponent, per ampliar els continguts en el mural. Aquest explicarà aquelles coses que no hagen dit els xiquets i xiquetes, o ampliarà allò que ells hagen dit.

Activitat 14. Jocs de paraules

Amb aquesta sessió pretenem reforçar el vocabulari i continguts adquirits al llarg del projecte d'una manera diferent mitjançant jocs de paraules com ara els mots encreuats o les sopes de lletres. Els continguts que treballarem en aquesta activitat són els termes relacionats amb la temàtica, l'atenció i la capacitat de raonament i la psicomotricitat fina i gruixuda.

Per a la realització d'aquesta sessió només necessite la fitxa amb els jocs de paraules preparada per aquesta activitat (Annex XI. Jocs de paraules) i llapis i colors per a emplenar-la.

La sessió començarà amb l'explicació del o la docent sobre què és el que anem a fer: una sopa de lletres i un joc de mots encreuats. Es realitzaran alguns exemples a la pissarra per tal que els infants entenguin millor què han de fer en cadascun dels jocs. Una vegada acabada l'explicació, se'ls repartiran els folis i cada xiquet i xiqueta realitzarà la seua. El professor o la

professora estarà en tot moment per a resoldre dubtes que puguin tenir o ajudar-los en algun joc que els pugui costar un poc més. Quan ja tinguin els dos jocs de paraules resolts, passaran a decorar i pintar la fitxa. Aquesta sessió no serà gravada per al mural, ja que només es tracta de repàs de tot allò que ja hem après en les sessions anteriors.

Activitat 15. Elaborem l'exposició

La finalitat d'aquesta activitat és preparar l'exposició del nostre treball a la biblioteca del municipi, per tal que tota la gent pugui saber què hem treballat i aprendre coses sobre els maquis que potser no sabien gràcies al nostre projecte. Els continguts d'aquesta sessió són l'atenció i la psicomotricitat fina i gruixuda.

Els materials que necessitem per poder preparar la nostra exposició són: xinxetes i cel·lofan per a poder penjar els treballs; totes les imatges que hem anat veient com ara les de maquis, masos o vestimenta, entre altres, i les de les sortides o xarrades que hem realitzat; el mural d'aula, que, encara que ens falten les explicacions del context, ja el deixarem penjat en l'exposició; i fotocòpies de les fitxes que hem anat elaborant en cada sessió.

Per a poder portar a terme la sessió ens desplaçarem fins a la biblioteca de la localitat, on elaborarem l'exposició. El professor o professora juntament amb els xiquets i xiquetes aniran penjant els diferents materials que tenen sobre la temàtica. Es crearan diferents zones d'exposició: una destinada a qui eren els maquis i on vivien; una altra serà per a com vivien, és a dir, l'estil de vida, i les diferències amb l'actualitat; i una altra per al context que van viure, la guerra. Aquesta última estarà buida de moment i serà la mestra o mestre qui, més endavant quan ja s'haja treballat, la complete. Un cop finalitzat, tornarem a l'escola per seguir amb l'horari escolar. En aquesta activitat de muntatge de l'exposició participaran les famílies ajudant a preparar les coses i fent decorats, juntament amb els i les alumnes.

Activitat 16. Aprenem sobre el context: la guerra

L'objectiu d'aquesta sessió és que els xiquets i xiquetes coneguen quin era el context que van viure els maquis i quins els motius que els van portar a amagar-se a les muntanyes. Els continguts són l'aprenentatge del vocabulari relacionat amb la temàtica, el treball de la psicomotricitat fina i gruixuda a l'hora de realitzar la fitxa, la mostra d'interès i gaudi per conèixer més coses sobre els maquis, l'atenció i el raonament i, per últim, l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant les dels companys i companyes.

Els materials necessaris per a aquesta activitat són el llibre *Pequeña historia de España* de Manuel Fernández Álvarez, utilitzat en la primera sessió del projecte; la fitxa preparada per a aquesta sessió (Annex XII. Aprenem sobre el context: la guerra), llapis i colors.

Es col·locarà a tot l'alumnat assegut en assemblea, ja que així resulta més fàcil la comunicació amb tots els xiquets i xiquetes i la comunicació entre ells. Una vegada ja estan asseguts, el professor o professora farà la lectura del conte, llegirà només l'apartat del llibre dedicat a la Guerra Civil Espanyola i la postguerra, fent partícips als i les alumnes, per tal

d'integrar-los en el relat i crear interès cap a la història. Un cop finalitzada la lectura, es farà un diàleg/debat on el mestre o mestra farà de moderador i anirà fent que els infants desenvolupen el seu pensament crític i el seu raonament. Per aconseguir aquest diàleg el professor o professora haurà d'exercir com a guia, fent algunes preguntes i ajudant a desenvolupar les idees dels i les alumnes. Algunes de les preguntes que podria fer són: *Vosaltres sabíeu que a Espanya hi va haver una guerra i molta gent va haver d'abandonar el país?* o *Sabeu qui va participar en aquesta guerra?*, entre altres. A més, s'aprofitarà per a connectar la Guerra Civil Espanyola amb les guerres actuals, com la de Síria, i educar als i les alumnes per la pau. Un cop finalitzada l'assemblea, el mestre o mestra amb l'ajuda dels infants emplenarà els buits de la fitxa a la pissarra perquè després ells realitzen cadascú la seua. Mentre cada xiquet i xiqueta està realitzant la seua fitxa, es gravarà als alumnes seleccionats perquè ens expliquen què hem après en aquesta sessió i afegir-ho al mural.

Activitat 17. La màquina del temps

Aquesta activitat consistirà a fer representacions teatrals, ja que es tracta d'una màquina del temps construïda pel o la docent i, quan els xiquets o xiquetes la travessen, canvien d'època i han de representar com vivien els maquis i el seu context. Els continguts que treballarem són la imaginació i creativitat, l'atenció i raonament, el joc simbòlic i la dramatització, l'expressió corporal, el vocabulari relacionat amb la temàtica i l'expressió d'idees, experiències i emocions sobre la temàtica, respectant les dels companys i companyes.

Per a portar a terme aquesta activitat només necessitem tres coses: la màquina del temps, la imaginació dels i les alumnes i una tauleta tàctil per gravar-los. La sessió es realitzarà en el pati de l'escola per a poder tindre més espai per a representar.

El professor o professora col·locarà la màquina del temps en el pati de tal manera que els xiquets i xiquetes puguen entrar per un costat i sortir per l'altre, convertint-los així en maquis i masovers. Els infants tindran total llibertat per representar tot l'estudiat que creguen convenient, coordinant-se entre ells per representar escenes. El o la docent farà d'espectador i, en el cas que fóra necessari, ajudaria als xiquets i xiquetes a representar alguna escena, o els modificarà possibles errades que puguen tenir.

Amb la tauleta tàctil gravarem als i les alumnes mentre representen als maquis i masovers per poder afegir-ho al mural i, a més, posar-ho en una televisió en l'exposició perquè la gent pugua observar-ho.

Activitat 18. Què hem après?

La finalitat d'aquesta sessió no és més que saber què han après els i les alumnes. Per observar-ho utilitzarem un joc similar al *Trivial*. Els continguts d'aquesta activitat són el vocabulari relacionat amb la temàtica, l'atenció i el raonament i, finalment, la paciència i respecte a l'hora d'esperar el torn.

Els materials necessaris per a realitzar l'activitat són un tauler de joc similar al del *Trivial*, un, fitxes de colors per a representar els equips, fitxes per a donar en el cas que s'encerte la pregunta i targetes amb les preguntes.

El joc començarà després de repartir als i les alumnes en equips d'entre tres i cinc components, depenent el nombre d'alumnes que hi haja. Començarà la partida l'equip que, en tirar el dau, aconseguisca el número més elevat. Aniran passant els torns i els equips aniran avançant cap a la casella central. A cada pregunta encertada, rebran una fitxa com a recompensa. L'equip que arribe al centre del tauler amb més fitxes recompensa, guanya. En el cas que hi haja empat, guanyen tots els equips empatats. Algunes de les preguntes que podem posar en les targetes són: *Com es diuen les persones que van viure amagades a les muntanyes de La Tinença de Benifassà?*, *Quin fet històric d'Espanya va portar als maquis a anar a les muntanyes?*, *Nombra tres diferències entre l'estil de vida d'abans i l'actual*, entre altres. El mestre o la mestra es fixarà en quins alumnes responen i quins tenen més dificultat, per tal d'avaluar en conjunt i individualment el resultat del projecte.

4.3.- Avaluació de la proposta

Aquest projecte, com ja he explicat anteriorment, tindrà tres tipus d'avaluació: inicial, continuada i final. La inicial la realitzem en la segona sessió del projecte, quan realitzem el *Què sabem?*, on els alumnes ens mostren els coneixements previs que tenen sobre el tema. A més, s'anirà avaluant en tot moment mitjançant l'observació. El professor o professora anirà fixant-se en els nous aprenentatges que es van adquirint i l'actitud dels infants, fent així un seguiment més individualitzat. Finalment, amb el joc de taula s'avaluarà els continguts que han adquirit els xiquets i xiquetes i si s'han complit els objectius plantejats inicialment.

A més, en finalitzar cada sessió el mestre o mestra emplenarà una graella amb diferents indicadors (Annex XIII. Graella avaluació d'activitat), per a saber si l'activitat ha estat satisfactòria, productiva i ha complit els objectius específics.

5.- CONCLUSIONS

Després d'una investigació exhaustiva, recerca de material, observacions, i els meus coneixements previs del tema, ha donat com a resultat una proposta didàctica sobre els maquis a La Tinença de Benifassà per a alumnes d'Educació Infantil de la localitat de La Pobla de Benifassà. L'objectiu principal d'aquesta proposta didàctica és que els xiquets i xiquetes coneguen la història del seu poble i els seus avantpassats, reforçant així el lligam amb la seua població.

En aquest treball he intentat plasmar l'essència dels maquis i la vida d'abans, intentant no deixar desaparèixer les nostres arrels, ja que crec que si des de menuts creem un fort lligam amb les nostres arrels, assegurem no perdre les tradicions ni històries passades. No he tingut l'oportunitat de posar el projecte en pràctica, però, no obstant això, crec que si aquesta proposta es portara a terme es complirien la majoria dels objectius plantejats, ja que considero que es tracta d'un material complet i dinàmic. A més, totes les persones del poble que els he comentat el treball

que estava creant, m'han recolzat en tot moment i m'han donat ànims dient que és un treball molt interessant per als xiquets i xiquetes de l'escola. També vaig aprofitar les jornades dedicades als maquis que es van celebrar al mes de maig per parlar amb alguns historiadors que treballen sobre els maquis i em van animar a seguir endavant amb el treball i, en un futur, posar-lo en pràctica, ja que la consideren una proposta didàctica molt interessant i atractiva.

Cal dir que vaig triar aquesta temàtica ja que, des de ben menuda, sempre he sentit a parlar dels maquis i sempre ha estat un tema del meu interès, però fins que no vaig ser un poc més gran no em volien parlar d'aquest ni podia informar-me pel meu propi compte. Per això, i sobre tot després d'haver dissenyat aquesta proposta didàctica, crec que no s'ha de fer un tema tabú en els menuts, ja que es tracta de matèria que segur serà del seu interès.

D'altra banda, pel que fa a la meua xarxa de coneixements i aprenentatges, crec que amb l'elaboració d'aquesta proposta didàctica, i en general de tot el Treball Final de Grau, s'ha enriquit i fet més gran, millorant així el meu nivell acadèmic, professional i personal.

Després de la meua experiència amb els xiquets i xiquetes de l'escola de La Pobla de Benifassà, crec que si hagués pogut portar a terme la proposta didàctica s'hagués tractat d'un projecte molt atractiu per a l'alumnat. Per exemple, per l'experiència que he viscut durant la meua estada en pràctiques amb les diferents sortides que hem realitzat, crec que l'activitat programada que consisteix en visitar el Mas de la Pastora, tindria molt èxit perquè els infants en totes les sortides es notaven més receptius, adquirint tot el que se'ls ensenyava. A més, penso que els podria resultar atractiu perquè, sempre que els he fet comentaris sobre alguna cosa lligada amb el poble, s'han mostrat interessats i amb ganes de saber més. Per tant, crec que voldrien investigar i aprofundir en aquest treball.

Quant als punts forts que veig en el meu treball, un d'ells és el fet que sí que hi ha estudis sobre aquesta temàtica, però és la primera vegada que es prepara una proposta per apropar el tema als menuts. A més, he programat un ampli ventall d'activitats, un total de 18, donant així moltes opcions, per a que si en un futur un mestre o mestra la vol aplicar a l'aula, tinga una referència, podent-les aplicar totes o només una part d'elles. Per altra banda, els punts febles que veig en aquest treball són el temps del qual he disposat i no haver-la pogut posar en pràctica. A més, encara que crec que el tema done molt de si, es tracta d'una temàtica que, degut a l'edat dels xiquets i xiquetes, em condicione a no poder treballar tants aspectes com treballaria amb alumnes més grans. Encara així, he planificat moltes activitats que aborden molts dels aspectes que m'havia plantejat en un principi.

Finalment, amb el meu treball crec que s'obrin moltes portes, ja que en uns anys, quan ja estiga exercint com a docent, el puc aplicar a l'aula i experimentar així com funciona. A més, és una ferramenta per si algun mestre o mestra vol treballar aquest tema o similar, ja que, després d'aquest exemple, es pot fer el mateix treball amb la història d'altres zones o, fins i tot, es pot estendre a treballar altres temes històrics relacionats amb la guerra o la postguerra.

6.- BIBLIOGRAFIA

Calvo Segarra, J. (2009). *La Pastora, del monte al mito*. Vinaròs: Editorial Antinea.

Consejería de Educación de Andalucía (s.f.) Disponible en:

http://www.juntadeandalucia.es/educacion/descargasrecursos/plc/html/primaria/una_historia_para_recordar_gd.pdf

Delors, J. (1996). Los cuatro pilares de la educación. En *La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión internacional sobre la educación para el siglo XXI*. Madrid, España: Santillana/UNESCO, pp. 91-103.

Feliu, M., i Hernández, F. X. (2011). *12 ideas clave. Enseñar y aprender historia*. Barcelona: Graó.

Gimenez, A. (2011). *Donde nadie te encuentre*. Barcelona: Destino.

González, R. (2015). *Tragèdies silenciades: repressió franquista i maquis a les comarques del nord del País Valencià*. Castelló: Universitat Jaume I.

Maestros con los niños de Siria. (2016). Disponible en:

<http://maestrosconlosninosdesiria.blogspot.com.es/2016/02/refugiados-una-secuencia-didactica.html>

Monje, A. (2014). CeDeC. Disponible en:

<http://cedec.educalab.es/proyecto-edia-como-hacer-de-la-guerra-un-recurso-educativo/>

Bergadá, N. (2015). *15 avantatges indiscutibles de treballar per projectes*. Disponible en:

<http://natibergada.cat/15-avantatges-indiscutibles-de-treballar-per-projectes>

Pozuelos, F. (2007). *Trabajo por proyectos en el aula: descripción, investigación y experiencias*. Morón de la Frontera: Cooperación Educativa.

Romero, A. (2014). *Ventajas de estudiar Historia, Arte, Lengua y Literatura*. Conectados. Disponible en: <http://blog.smconectados.com/2014/10/02/ventajas-de-estudiar-historia-arte-lengua-y-literatura/>.

Rovira Climent, J. (1947). *Maquis i masovers, tragèdia a la muntanya*. Tortosa: Cincorres Club.

Segarra Capsir, F. (2009). *Los maquis en el Maestrazgo*. Vinaròs: Editorial Antinea.

Silva Tomás, V. (2015). *Yo conocí a La Pastora : posguerra y maquis en Castellón*. Castellón: Sar Alejandría.

Yusta Rodrigo, M. (2003). *La gavilla verde*. Disponible en:

[http://www.lagavillaverde.org/Paginas/Jornadas/IV_Jornadas/Paginas/campesinosymaquis\[1\].html](http://www.lagavillaverde.org/Paginas/Jornadas/IV_Jornadas/Paginas/campesinosymaquis[1].html)

7.- ANNEXOS

Annex I. Nota a les famílies

NOTA A LES FAMÍLIES

Anem a començar a estudiar:

Necessitem la vostra ajuda i participació per a poder portar a terme el projecte.

Tota proposta serà vàlida, i podem portar a classe: _____

_____ **GRÀCIES**

Annex II. Qui eren els maquis?

QUI EREN ELS MAQUIS?

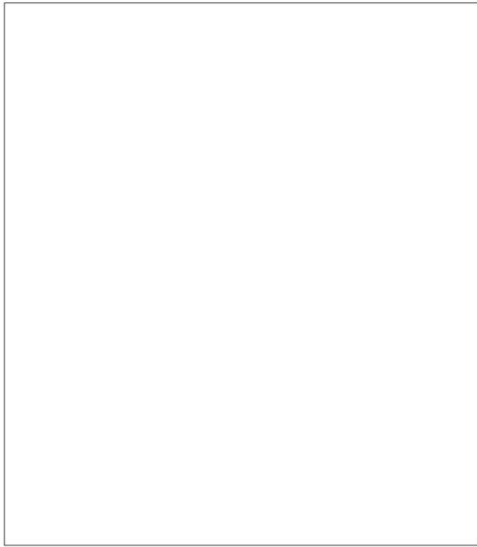
Els _____ van ser els guerrillers que es van amagar i refugir a les muntanyes durant anys.

Aquí a _____

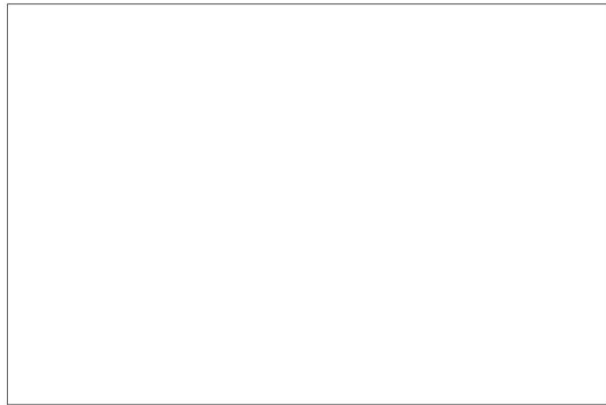
_____ van haver maquis, convertint aquest fet en un esdeveniment molt present en la zona.

XERRADA AMB UN VEÍ

Hem estat amb _____,
que ens ha explicat la seua
experiència amb els maquis.

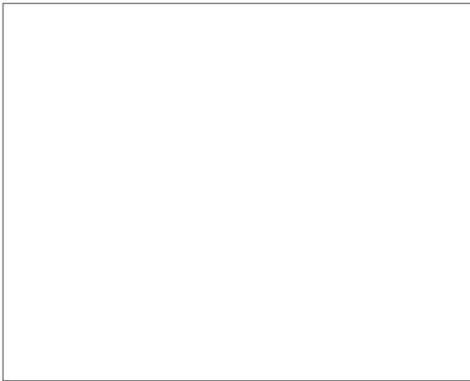
On VIVIEN?

Els maquis vivien en els _____
de la gent, que els proporcionaven
_____, recer i informació.

ANEM A UN MAS

Hem anat al Mas de la Pastora, i allí hem après moltes coses sobre com són els masos.

COM VIVIEN?

Els _____ vivien en situacions de pobresa, anàven canviant constantment de residència. El menjar els el proporcionava la gent dels _____

_____.

ELS TREBALLS D'UN MAQUIS

Hem estat observant quins oficis tenia la gent antigament. Majoritàriament es dedicaven a: _____

Actualment hi ha moltes diferències.

COM ES MOVIEU ABANS?

El mètode de desplaçament de les persones ha sofert grans canvis al llarg de la història.

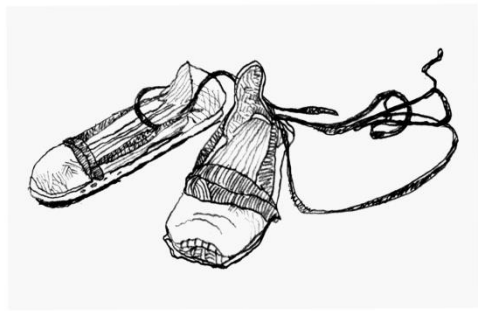
Actualment utilitzem _____

mentre que antigament, en el temps dels maquis, la gent es desplaçava amb _____

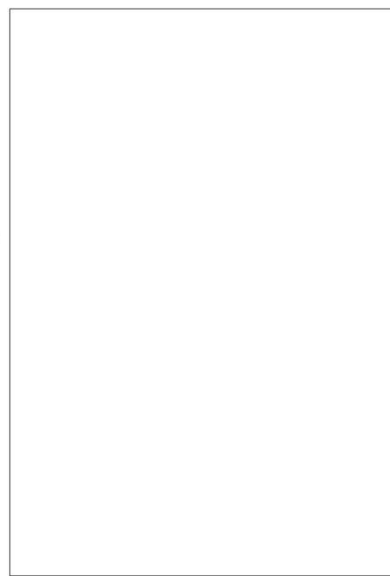
COM VESTIEN ABANS?

De la mateixa manera que els _____ i el _____ han canviat, també ho ha fet la manera de vestir. Abans usaven espadenyes per als _____, els homes portaven _____, les _____ anaven sempre amb faldilla, etc.

Aprenem més sobre abans

Avui hem estat amb _____, que ens ha explicat com era la seua vida abans. Ella va viure a un mas fins que els van obligar a abandonar-lo.

JOCS DE PARAULES

Resol aquesta sopa de lletres

R	T	F	A	I	X	A	P
M	G	I	O	E	T	S	N
A	F	C	N	S	P	U	D
Q	A	T	I	E	A	B	S
U	L	O	E	M	N	R	U
I	D	S	O	A	P	Ç	I
S	A	T	R	S	B	A	A

MAQUIS - FAIXA - MAS
FALDA - TINENÇA

Resol els mots encreuats

1. Mas que vam visitar
2. Nom de la nostra zona
3. Persona que va viure a la muntanya
4. La gent dels masos oferia

APRENEM SOBRE EL CONTEXT

Al 1936 a Espanya es van enfrontar persones de diferents maneres de pensar, provocant així una _____. Quan aquesta va acabar milers de persones del bàndol que va perdre van abandonar el país, i algunes van refugiar-se a les muntanyes, els _____.

Actualment encara hi ha guerres, com la de _____, però si volem un món millor, em de buscar la _____.

GRAELLA AVALUACIÓ ACTIVITATS

ÍTEM	Complert	Complert a mitges	Incomplert
Han sigut assolits els objectius plantejats			
Els i les alumnes han mostrat interès			
Els i les alumnes han assolit els continguts de la sessió			
He aconseguit la participació dels xiquets i xiquetes			
Han realitzat la sessió sense inconvenients			
Han gaudit de la sessió			